

Jeg gik mig over sø og land.

Ja, selvfølgelig skal Rold Skovs Venner ud i naturen i al dens mangfoldighed. Også på steder hvor ikke mindst søerne vil komme til at spille en væsentlig rolle. Men sæson 2011 startede faktisk inden døre, idet Rold Skovs Venner allerede den 11. 12. og 13. februar deltog i en stor naturmesse i Aalborghallen, kaldet ”Outdoor 2011”. Det var første gang, man fra Aalborghallens side prøvede at arrangere en messe, der udelukkende skulle handle om naturen og de mange forskellige måder at bruge den på, og man kan roligt sige, at den blev en stor succes med mange spændende deltagere og mange spændende foredrag. Besøgstallet var over al forventning, mere end 10.000, men en af de centrale personer var jo også Helge, der skulle holde ikke mindre end seks foredrag i løbet af de tre dage, som messen varede. Også for Rold Skovs Venner blev messen en succes, idet vi havde fået tilbudt at få en stand sammen med Helge og hans samarbejdspartner, Egon Lindtofte, hvor sidstnævnte skulle stå for salget af et udvalg af Helges bøger.

Vi etablerede vores fælles stand dagen før med ting og sager fra naturen, samt et stort banner for Rold Skovs Venner og en stor rollup for Helge som baggrund for det alt det øvrige. Som blikfang for Rold Skovs Venner havde vi etableret et diasshow med 105 skiftende billeder fra vore ture. Vi havde desuden ophængt turprogrammet for 2011 i stort format ligesom vi fik uddelt 223 eksemplarer af vores turbrochure. Kan disse bibringe os nogle nye medlemmer, skal de være velkomne i vore rækker. I den forbindelse tror jeg faktisk, at der kun var to personer, der ikke selv kunne gå på nettet og se vores nye program. Vi vil jo gerne i højere grad kunne lægge kontakten til vore medlemmer over på internettet. Den direkte kontakt er dog ikke at foragte. Det var hyggeligt, at så mange kom forbi for at få sig en lille snak i løbet af de tre dage, som messen varede.

Tur 1.

Dette års første tur skulle foregå i Mosskovområdet og udgå fra den store parkeringsplads på Møldrupvejen lidt syd for Skørping. Vi kunne denne gang byde velkommen til 74 deltagere samt fortælle lidt om hvad Rold Skovs Venner har foretaget sig i denne vinter. Bl.a. at vi har deltaget i den store naturmesse, som er beskrevet ovenfor.

Det er den 20. marts, og efter en lang og sej vinter er der endelig kommet så meget mildning i luften, at det skal blive dejligt igen at komme til skovs. Helge indleder turen med at gå under banen mod vest, hvorefter han fortsætter forbi Brændesøhus mod den smukke Brændesø, eller Bregnesø, som den også kaldes. Her stopper han, og som den venlige mand, Helge er, siger han, at han udelukkende gør det for at fmd. kan få lejlighed til at fortælle en munter historie, hvilket denne jo så må gøre. Og da historien skal handle om, at der engang var en vis person, der ikke kunne huske, hvad han skulle gøre, indledes den således.

Der har for nyligt været en omfattende strømafbrydelse i Aalborg, fordi der brændte fire store transformatorer af. Og da jeg selv, en meget varm sommer, har været med til at montere de to største af dem som nye, mindes jeg hvordan en stor finsk montør ved navn Pulkonen kom til at svede i stride strømme. Årsagen var, at han kom direkte fra Sibirien, hvor han havde været på en lignende opgave. Hvorfor snakker jeg egentlig om det, spørger fmd. pludselig sig selv? Nåh jo, det er jo fordi jeg ikke kunne huske, hvad jeg skulle fortælle. Og nu kommer så den egentlige historie, nemlig historien om da Helge havde lovet at fortælle H.C. Andersens eventyr, Grantræet, til vores 10 års jubilæum. Men da han åbenbart ikke havde kunnet huske dette, fik vi i stedet for en historie om nogle problemer med hans bil.

Dette er så den første på vores etårige odysseé udi søer, tager Helge over. Den er sjov på den måde, at vi ikke ved hvad den hedder. Nogen kalder den for Brændesø og andre Bregnesø, men kigger vi på kort, så kan vi finde begge navne. Jeg har forsøgt at finde ud af, hvad der er det rigtige. Men jeg tror, at det er Brændesø fordi den skov, der ligger her, er den del af Rold Skov, der hedder Brændeskov. I virkeligheden er det jo bare er vandfyldt mosehul, men kommer I forbi om sommeren, så vil I se, at den er fyldt med åkander. Af nogle også kaldet nøkkeroser.

Ellers er der kun at sige, at der her tidligere stod nogle store lærketræer, der blev kaldt ”De syv søstre”. Nu er de desværre alle borte, men vi har heldigvis et postkort, hvorpå vi kan se, hvor flot de stod her på rad og række langs med vejen.

Vi fortsætter nu rundt om Brændesøen således at vi på et tidspunkt når frem til den gennemgående grusvej langs med jernbanesporene. Her stopper vi igen op lige overfor Skovhaven. Det træ, der står derovre skulle efter sigende være Danmarks største i rumfang, siger Helge. Hvor stort det er i diameter, kan jeg ikke huske, men det er i hvert fald ikke så stort som Kongeegen i Jægerspris Nordskov, som Rold Skovs Venner besøgte sidste år. I kan se, at der oppe i træet vokser ligesom en dusk ud, fortsætter han. Hvis man ser et træ, der gør sådan, kan man næsten være sikker på, at det er en grandis. Den kaldes også kæmpegran på dansk, og så er den en hurtigløber, som ingen anden af vore granarter kan hamle op med. Det er tillige et meget smukt træ, som jeg holder meget af på grund af skønheden. Så disse ture om søer, det er faktisk ture i skønhed på mange måder.

Vi passerer på vores videre færd de to små beboelser, Arnebakkehus og Moskovhus, hvorpå vi straks går under banen til dennes østside. Her fortæller Helge først lidt banehistorie fra den gang den jyske længdebane blev ført videre fra Randers til Aalborg. Det var i den forbindelse, at de to førnævnte huse blev opført som boliger for engelske ingeniører. Helge fortæller ligeledes om festlighederne da den nye banestrækning blev indviet den 18. september 1869. Kong Christian den 9. og dronning Louise var med på indvielsesturen, som udgik fra Aalborg mod Randers. Toget havde da gjort da holdt ved hver enkelt station, og således også ved den nybyggede Sverriggaard station som Skørping hed den gang. Her var der som noget særligt opstillet en fin overdækket estrade med vægge og tag i røde og hvide farver. Kongen stod af toget og holdt her en lille tale, som han sluttede med at udtale et ”Guds fryd og velsignelse til vort kjære Jylland” på et gebrokkent dansk. Kongen var jo som bekendt kommet nede fra her-tugdømmerne.

Helge vender sig nu og kigger over mod Moskovbøgen og siger. Det træ, I ser derovre, er et af dem, der kommer op med mange stammer fra samme rod. Men pludselig spørger han. Har jeg glemt noget, Per? Ja, jeg vil bare sige, at det træ derovre, det ved ØP mere om, end du gør, svarer denne med et glimt i øjet. Vi lader derfor ØP fortsætte, hvilket han jo altid gør glad og gerne: Som I kan se, så har den det ikke så godt mere, og jeg synes, at de skulle fjerne de døde stammer, så der kunne vokse nogle nye friske skud op.

Selve træet stammer fra 1802. Det er Helges kones tipoldefar, der har plantet det. Han havde en lille ejendom hernede hvor skovstyrelsen nu holder til. Han hed Laust Christensen, og han er omtalt i den bog, som Helge har skrevet om navnkundige træer i Rold Skov. Jeg kan tilføje,

at jeg har taget nogle bog og sået derhjemme i haven, så det bliver spændende at se disse spire og sætte nye aflæggere.

Vi går nu et lille stykke vej mod syd, men stopper snart op ved en af skovens små genskabte søer. Vores kære hr. formand har udtalt, at vi vist har set de fleste af søerne i Rold Skov. Jeg ved ikke om det er rigtigt, men jeg tror ikke, at vi har set denne her før. Det er en af dem, vi kalder for Leif-søerne. Det kommer sig af, at derovre på Tøtteruphus kom en ny skovfoged ved navn Leif Lyngsø. Og så snart han kom, begyndte han at få lavet en sø bagved sit hus, og siden hen tror jeg, at det er blevet til otte søer. Og det er godt, for så får vi alle disse små åndehuller, der er så gode for miljøet her i skoven. Jeg tror at der kommer en mere lidt senere, slutter Helge inden vi fortsætter vor tur langs med banen mod syd.

Og ganske rigtigt, vi passerer nok en lille sø hvor Helge så igen stopper op for at fortælle om skovens herligheder. Hvad er det, der gør en skov speciel smuk, spørger han sig selv? Der er måske nogen der siger, at al skov er smuk. Det er jeg virkelig uenig i. Hvis vi tager en bevoksning med juletræer, så er den da ikke særlig køn. Eller hvis vi for 5 år siden kørte fra Rebild ned gennem hulvejen, så ville vi på højre side se, at der var fuldstændigt fyldt med enebærbuske. De er da heller ikke særligt kønne når de

står som én stor samlet flade. Men når de står i små grupper, så er de meget smukke. Men hvad gør så en skov smuk? Jo, træer – selvfølgelig. Især når det er i en blandingsskov, er de smukke. En anden ting er terrænet. Hvis terrænet er hvælvet eller kuperet, så går det skoven endnu smukkere. Så er der vand – kilder, bække og søer. Det er jo spændende, hvis der lige pludselig løber et vandløb, men dem har vi jo ikke så mange af i Rold Skov. Så er der dyrene. Jeg erindrer den første gang, jeg så en kronkalv stå og die sin mor. Det var nede i den sydlige del af skoven, hvor der er en grusgrav med meget stejle skrænter. En dag, hvor jeg sad der, kom der pludseligt en kronhjort og stod lige foran mig mens kalven diede hende. Og så er der søer. Jeg synes, at det er så fantastisk, at vi har sådan nogle åndehuller her i skoven. Er I egentlig klar over, hvor mange søer der er, spørger Helge? I kender nok alle Store Økssø og Madum Sø og måske også Mossø, men prøv at give et bud. Hertil mente flere af deltagerne, at der nok er omkring 20 søer. Der er mere end 40, siger Helge, og hvis Leif Lyngsø fortsætter som han er startet, så kan det jo blive til et rigtigt stort tal. Så er der endelig en ting mere i skoven, og det er uforudsigelighed. Skoven er med til at give os ro i sindet og få os til at tænke smukke tanker. Naturen er jo ren Mozart, slutter Helge sin omtale af skovens herligheder.

Som det sidste nævner han dog lige, at bakken, der ligger ovre på den anden side af jernbanen hedder Arnebakken. Vi havde en skovrider, Poul Lorenzen, der kom hertil i 1920 og var her til 1940. Det er ham vi kan takke for, at mange af de gamle navne på skovens lokaliteter er blevet bevaret. Således også Arnebakken, men som man måske skulle tro, henviser navnet ikke til en person ved navn Arne, idet det oprindelige navn var Agernbakken. Det fortæller os, at der engang også har været egeskov på dette sted.

Lige før vi kan se hen til den store parkeringsplads i Mosskov går vi til venstre op gennem skoven. I gamle dage havde togene også holdeplads her i Mosskov, siger Helge. Det var efter ønske fra skovdomænen, at der blev anlagt et trinbræt og en stabelplads midt i skoven for at man bedre og hurtigere kunne få sine produkter transporteret bort. Da jeg kom hertil, var der endnu en stor trælade til tømmer. En af årsagerne til at Rold Skov er så stor, og stadig er det, er jo netop, at det har været svært at få transporteret træet bort herfra.

Det var dog ikke kun statsskoven, der ønskede et trinbræt. Det var også nordjyske borgere, for at de på den måde kunne få mulighed for at tage på søndagsudflugt med toget. Det opstod et helt lille 'sommertivoli' ved Mosskov holdeplads, og der kom en træbarak med dansestræde

og spillemandsmusik. I dag kender vi dette som et dejligt traktørsted under navnet, Mosskov-pavillonen. Den gamle skovrider, Hintz, der var en munter mand, sørgede endda for, at der blev lavet nogle repos'er med rækværk, et smalt bord og to smalle bænke oppe i et par af de store bøgetræer. Så kunne folk sidde heroppe og nyde den medbragte mad og udsigten til den smukke Store Økssø. Der var tillige anbragt et reb med en kurv heroppe, så manglede man øl og snaps, firede man blot kurven ned og råbte på tjeneren. Hvordan folk så kom ned af stigen efter frokosten er jo nok et andet spørgsmål.

Vi fortsætter vores tur op til "Turistvejen", følger denne et lille stykke vej hen forbi bålpladsen, og drejer så ind ad vejen mod Jamborettepladsen, men går snart efter til højre ind til Mossø. Modsat på novemberturen går vi denne gang mod uret rundt. Som altid er Mossø meget smuk, og der er tillige hele vejen rundt gravet en masse drækanaler, hvorover der er anbragt nogle små gangbroer. Helge sammenligner dem med de tilsvarende broer, der engang var rundt om Store Økssø. I begyndelsen var de forsynet med fine rækværker, siger han, men efterhånden blev de ringere og ringere, og nu er de fuldstændig væk.

Det er nu blevet tid til frokostpause som vi vælger at holde i læ af træerne mod vest, hvor der tillige findes en lille bålplads med udlagte træstammer til at sidde på. Efter dette velfortjente hvil fortsætter vi turen og går næsten op til gravhøjen med den store bøg på toppen midt på Jamborettepladsen. Det er den gravhøj, der måske har den smukkeste og mest storslåede beliggenhed i hele Rold Skov området, idet den er blevet placeret på toppen af et fritliggende højdedrag, siger Helge. Hertil kommer, at den store bøg, som tillige er fredet, i meget høj grad er med til at fuldende det smukke syn.

Det smukke syn får sikkert Helge til også at fortælle om Bangsbofyrren, der fik en aflægger her i Rold Skov, men som dog desværre blev fældet igen. Endelig fortæller han om hvordan Jamborettepladsen fik sit navn, og lidt om de forskellige lejre, der har fundet sted her. I dag står kun sherifhytten tilbage som et minde om svunden tid.

Vores næste og dagens sidste besøg gælder Skovhaven. Vi går derfor op forbi Klænghuset og Mosskovgård og drejer straks til venstre op ad den skovvej, der går direkte op til Skovhavens sydlige kørelåge. Undervejs ser vi nogle meget store bunker af større og mindre træstammer, som senere skulle vise sig at stamme fra en oprydning i Skovhaven. Her stopper Helge lige op for at fortælle om Klænghusets formål, samt om nogle markante skovridere, som han endda selv har haft fornøjelsen af at kende. Poul Lorenzen, Jens Hvass, Preben Møller, Uffe Laursen og nu Bendt Egede Andersen. I den forbindelse fremhæver Helge især Bendt Egede Andersen som en fremragende skovrider, der forvalter sit embede på fortrinlig vis.

Inde i Skovhaven går vi direkte ned til den store grandis, som vi tidligere på dagen betragtede ovre fra den modsatte side af jernbanen. Og naturligvis skal vi høre historien om skovrider Hintz, der stik imod sin foresatte, overfører N.J. Jessens ønske, plantede nye og spændende granarter fra Nordamerika, og hvilke problemer det gav med at skjule dem for overføreren. Herfra fortsætter vi vores tur gennem den dejlige skovhave. Vi passerer Niels Ywst's Sig og fortsætter i ét stræk op mod Skovhavens hovedindgang. Som det sidste i dag fortæller Helge om nødvendigheden af at rydde op og tynde ud i de gamle træer, således at der stadig er gode vækstbetingelser for de mange forskellige træer og buske, som er fordelt på Skovhavens cirka 150 parceller. Herunder nævner han specielt lindetræet. Vi har kun 28 oprindelige lindetræer tilbage i Rold Skov, siger han.

Der var nu blot tilbage at gå forbi Naturskolen og derfra følge stien langs med jernbanen hen til pladsen, hvor vore biler holder klar til hjemtransport. Årets første tur var slut. Vi havde set meget, vi havde fået meget fortalt, vi havde hygget os, og vi havde drillet så meget, som det

nu engang hører sig til på vore ture. Måtte det fortsætte sådan, så vil sæson 2011 også komme til at gå over i de gode minders parade.

Tur 2.

Turen til Rold Vesterskov den 17. april kunne godt minde om oktoberturen 2010, og dog var det en helt anden tur. Denne gang med mødested ved 18,2 km stenen på hovedvej 180, hvilket er i umiddelbar nærhed af den smukke Trydsø. Vi skal således kun et ganske kort stykke ind ad den Nordre Vej, før der går et skovspor op til søen.

Dette er altså Trydsø, siger Helge da vi kommer derop. Det staves Trydsø, men lokalt siger man Tryssø. Der er ikke rigtigt forsket i den, så det er begrænset hvad jeg kan fortælle om den. Jeg har forsøgt at få oplysninger, men der findes ikke rigtigt nogen. Regionen har ikke noget og kommunen har ikke noget. Det mest spændende man kan sige om Trydsø, det er, at her er meget kønt. Og så er det det sted i Rold Skov, der tidligere var frygtet, fordi det var her, man blev overfaldet af røvere. Det kom sig af, at da man nåede frem til 1800 tallet, da var Rold Skov meget forhugget. Der er en biskop Engelstoft, der kører igennem Rold Skov i 1805 og udtaler, at den fordums så store skov knap har navn af skov i dag.

Det var sådan set rigtigt. Men ét sted var skoven tæt, og det var her ved Trydsø. Derfor var det det sted, hvor røverne gemte sig og overfaldt de vejfarende. Med hensyn til hvor åben skoven var, så har vi et glimrende eksempel ved Tveden, som jo er et kæmpestort ar i Rold Skov, der har ligget der lige siden, at man begyndte for alvor at forhugge Rold Skov, nemlig allerede på Valdemar Atterdags tid.

Vi skal videre, men inden vi går nævner ØP lige, at der her på stedet også har ligget et hus, der kaldtes Trydsøhus. En familie i Aalborg hedder Trydsø, og den stammer faktisk her nede fra Trydsøhus, siger han.

Den fortsatte tur går nu tilbage til den Nordre Vej og derfra ad Hestbækvejen til vi når frem til Brok-Bjergene på vores venstre hånd. Hvis jeg ikke tager ret meget fejl, så er dette tur nr. 186 i Rold Skovs Venners regi, siger Helge. De som har været med alle gangene, er faktisk nået ned syd for Napoli. Når jeg nævner, at vi har gået 186 ture, så er det fordi, det er første gang vi nogensinde har gået denne vej. Det er et af de rigtig gode steder, hvis man vil se kronvildtet græsse i skumringen eller om morgenen. Brok-Bjergene er jo et af skovens høje steder, og de bliver endnu højere henne ved bøgene, der står længere fremme. Jeg vil uddele en præmie til den der ser en udsprunget bøg, i form af en bog, som jeg vil tilsende vedkommende.

Hovedparten af deltagerne tager nu turen op ad den stejle skråning i håb om at være den, der finder en udsprunget bøg. Desværre var vi nok en uges tid for tidligt på den, der stod ikke en udsprunget bøg lige her. Men Helge sparede da sin bog.

Det her hedder jo Brok-Bjergene, og brok, det er et gammelt jysk ord for grævling. Hjemme i vores skov er der et stykke, som vi har fredet totalt. Jeg ved ikke hvor mange grævlinge der er, men det skulle ikke undre mig, at der er 20, og derfor må der ikke gå nogen derind, slutter Helge vores besøg her ved 'grævlingebjerg'.

Vi skal nu gå en tur østen, norden og vesten rundt om Teglsø. På turen stopper vi et par gange fordi Helge gerne vil fortælle lidt om Røverne fra Rold.

Første stop: Den gamle museumsinspektør, Peter Riismøller, der har skrevet den fantastiske bog, der hedder Sultegrænsen, sagde engang med hensyn til røverne, det er pergament og ikke sagn. Han kendte historien, men han ville ikke fortælle noget om det, fordi, som han sagde, der er stadig for meget familie på egnen. Så det han vidste om Røverne fra Rold, gik i døden med ham. Peter Riismøller ligger begravet på Gl. Skørping kirkegård.

Andet stop: Her nævner Helge, at der i Rold Østerskov findes nogle veje ved navn Pernilles Vej, Bette Fandens Vej og Lorents Meyers Vej. Disse navne foranledigede, at Helge også prøvede at få tidligere skovrider på Lindenborg, H.P. Stougaard til at fortælle om røverne. Her

fulgte så historien om, hvorledes han fik den ellers så ordknappe Stougaard til at fortælle om den viden, som denne havde om røverne. Helge blev bl.a. tilrådt at læse Jeppe Aakjærs værk om den historiske baggrund for Steen Steensen Blichers noveller.

(Helges omtale af Stougaard gav i øvrigt anledning til en lille snak om at man kan finde hans gravsted på Rold kirkegård lige ved siden af Rottekongen Cibrino).

Bette Fanden var den mest berømte af røverne, fortsætter Helge. Han fik dette navn fordi han engang brød ind hos en kone i Storvorde iført en kohud med horn og det hele. Røverbældet i Rold fik dog en ende og der blev efterfølgende anlagt en kæmpestor retssag, kaldet 'Den store kommissionssag 1837-1844'. Der blev anklaget ikke mindre end 235 personer, hvoraf de 79 fik forskellige større straffe mens resten blev overført deres hjemlige jurisdiktioner. Sagen findes på Landsarkivet i Viborg og er beskrevet i 50 protokoller, der indeholder ikke mindre end 10.000 håndskrevne sider, alle med gotisk skrift.

Billede og billedtekst, HQ:

Den ene siger: Av, mine stakkels ben! Jeg kan sgu' ikke mere!

Den anden siger: Nej, det kan jeg heller ikke. Jeg kan ikke engang rejse mig op! Det gør så ondt, så ondt!

Som det sidste omtaler Helge Jagtslottet, der blev bygget i 1875 af lensgreve Ernst Conrad Ditlev von Schimmelmann som en fødselsdagsgave til hans hustru, Adelaide Schimmelmann. Årsagen til at Jagtslottet blev så stort var, at det var tegnet i alen men blev bygget i meter, siger han, og går over til at fortælle en munter historie.

På Helges og Jørgen Pedersens foranledning skulle et selskab spise frokost på jagtslottet. Man havde forventet ca. 120 personer, men der kom 310, så selvom huset var stort og rummeligt, var der ikke plads til så mange mennesker, hvorfor arrangementet måtte afholdes udendørs. Der skulle således også opstilles toiletvogne, og da folkene kom med disse og spurgte efter hvor de skulle sluttes til vandforsyningen, gik det op for de to herrer, at der slet ikke var noget vand. Nu var gode råd dyre. Hvordan skulle man klare det problem? Det løste dog sig selv, for da Thinggaards store moderne busser var rullet ind og en af chaufførerne stod og talte med Helge, sagde han pludselig. Jeg skal lige ind i bussen og slå en streg. Da faldt der en stor sten fra Helges hjerte. Busserne var nemlig blevet så moderne, at de havde fået indlagt toilet. Det havde man aldrig set før.

Vi fortsætter nu mod syd ad Jagthusvejen og kommer således også over den dæmning, der holder Grødebæks vand tilbage, og dermed danner den smukke Teglsø. Vi er således nået frem til det sted hvor Jagtslottet tidligere var placeret. Det er nu blevet tid til at holde frokost og nyde det gode vejr før vi lige går en tur op selve pladsen.

Den vej, der gik herop, det er den vej, vi lige er gået op ad, men her er jo ikke meget tilbage, siger Helge. Der var den gang en pragtfuld udsigt til Teglsø, men også den anden vej. Her havde man en fantastisk udsigt ned over Grødebækken. Det var meget, meget smukt, men nu er det jo desværre groet næsten helt til i træer og buske.

Efter dette korte kig skal vi nu gå et stykke vej tilbage ad samme vej som vi kom, men allerede henne på dæmningen stopper Helge igen op. Jeg tror, at det var i 1955, at der kom så store vandmængder, at dæmningen her brast, siger han. På én nat tømtes søen for vand. Alt vandet løb ned i Grødebæk og derfra videre ud i Lindensborg Å. Da beboerne i Gravlevdalen vågnede om morgenen, troede de næppe deres egne øjne, for Gravlev Sø, der havde været forsvundet i mere end 50 år, var genopstået. Men det var en stakket frist, for tingenes tilstand blev jo hurtigt bragt tilbage som de havde været før bruddet.

Men så, 100 år efter at Gravlev Sø blev drænet væk, blev den genoprettet af Statsskoven, og jeg synes, at det er så smukt, at man har denne sø, der ligger foran Rebild Bakker. En af dem, der også havde blik for det var Steen Steensen Blicher. Han fortæller jo om, at han kommer kørende gennem Gravlev og ser den lille kirkeby og den smukke sø, der ligger foran Rebild Bakker.

Vores næste stop sker henne ved Teglhus. En tidligere bolig for skytten i Rold Vesterskov, som nu kun bruges som almindeligt jagt hus. Dette får Helge til at omtale komtesen fra Lindenborg, jagtchef Elisabeth Svendsen. Hun er en meget kendt jæger og fuldstændig vild med jagt. Jeg kan huske engang, jeg var med på jagt i Statsskoven, hvor hun også var med. (Helge understreger, at han bare var med, han er ikke jæger). På et tidspunkt talte man om, at der var løbet kronvildt forbi. Nogle af disse meget erfarne jægere diskuterede om hvor længe det mon kunne være siden. Men Elisabeth Svendsen lagde sig bare ned på knæ og snøftede til jorden. Det kan man da lugte, sagde hun, de er lige løbet over. Det var noget, der gav respekt. Alle var dybt imponeret af hende.

Helge fortsætter med at fortælle om tidligere tiders problemer med at få lov til at besøge Rold Vesterskov. Engang var hele Rold Vesterskov indhegnet med et meget højt hegn, og det var virkelig en forseelse, hvis der var nogen, der gik herind. Som følge af, at Helge havde været lidt uheldig med at lave om på traditionerne på Rold Storkro, fik han dog alligevel lov til det af grev Schimmelfmann. Og her følger så beretningen om en lidt uheldig juletur med megen sne og hvor der var ikke mindre end 110 mennesker med. Jeg havde i forvejen set, at man kunne gå hele vejen rundt om Teglsø, men vejen blev smallere og smallere og sneen højere og højere. Det var ikke godt, og til sidst kom det ubehagelige øjeblik, hvor jeg måtte have kortet frem. Den angivne vej var der bare ikke i virkeligheden. Da var det, at en af gæsterne sagde til Helge: ”Herr Qvistoff, jeg vil lige sige til Dem, at jeg er oberst i hæren, og jeg har et udtryk, som jeg altid bruger overfor mine konstabler. Hvis der er disparitet mellem kortet og terrænet, så er det altid terrænet, der gælder”.

Som følge af at dagens sidste besøg gælder Enebærstykket skal vi fortsætte nok et stykke vej mod nord, og således dreje op ad Søndre Brandlinie. Enebærstykket er dog ikke så meget enebærstykke som det har været. Da Rold Vesterskov var blevet åbnet efter stormen i 1981, var amtet interesseret i at få enebærstykket fredet, og man lavede så den aftale, at amtet selv skulle stå for oprydningen, siger Helge. Men dette blev desværre til den rene massakre, så området nu dårligt nok kan kaldes et enebærstykke. Der blev gået så hårdt til sagen, at enerne næsten er forsvundet med det til følge, at der er sket en kraftig opvækst af bøg.

Der var nu blot tilbage at følge den Nordre Vej direkte ud til hovedvej 180. Her gav mange af turens 58 deltagere udtryk for, at de havde haft en dejlig dag. Og hvordan kunne de næsten også andet? Forårsvejret var nu ved at slå igennem for alvor, terrænet var smukt og dejligt, og ikke mindst, vores turleder havde som sædvanligt bare været go`.

Tur 3.

Der blev sat rekord på turen til Hesselholt Skov den 15. maj, idet holdet var det mindste ”i mands minde”. Forklaringen var dog ganske enkel. Dels var det en meget stor konfirmations-søndag, og dels havde vore meteorologer truet med en endog særdeles kraftig dagsregn. Helt så galt kom det da heldigvis ikke til at gå, kun en enkelt stor byge under turen.

Mødestedet var sat på bålpladsen for enden af Skovvej i Arden. Herfra er der direkte adgang ind i ’Hundeskoven’, hvor vi som dagens første gøremål skulle se ’Sortemosesøerne’. Disse

er to gamle moser, som Statsskoven har genoprettet. Og som så ofte før, indleder Helge turen med at give en vis person en balle for manglende disciplin. Ganske vist i forblommede vendinger, men alligevel.

Det her er Sortemosesøerne, siger Helge. Det var mosehuller indtil for nogle få år siden. Men skovfoged Leif Lyngsø er meget opsat på at retablere de gamle moser som de var engang. Jeg tror, at det efterhånden er blevet til hele 12 søer. Sådan set er der jo ikke meget andet at sige til det, end at der engang i slutningen af 1800 tallet fandt et mord sted her. Liget var blevet kastet ud i mosen, men man fandt det med en løkke om halsen. Politiet blev naturligvis sat på opgaven, og der var stor ståhej og omtale i aviserne, indtil museumsfolk fandt ud af, at det sandsynligvis var sket for 1000 år siden.

Lige her inde ligger et af skovens huse, fortsætter han. Statsskoven har ca. 40 huse hvor dels skovens folk bor, mens andre af dem er lejet ud. Herovre bor Preben Palsgaard, som er ikke bare danmarksmester, men nordisk mester i træfældning. Preben Palsgaard er en flink fyr og utrolig stærk. Vi har haft fornøjelsen af ham adskillige gange, når der er træer, vi ikke kan fælde fordi de står for tæt på husene. Så kommer Preben med alt sit udstyr og klatrer op i træet og begynder at save grenene af oppefra, for således at gøre træet klar til fældning uden at det gør skade.

Da Helge nu gør anstalt til at gå hen langs søerne, stopper fmd. ham fordi han ved, at vi har en dame med, som også har boet i det omtalte hus. Hun hedder Vibeke Buus og er opvokset hos sin mormor og morfar, skovløber Christian Hansen. Vibeke fortæller, at de i hendes barndom ikke havde fryser eller køleskab, så når hendes mormor lavede is af fløde og æg, kom de det i en mælkespand og gik så over i mosen og slog hul i isen og satte mælkespanden ned. Så var der dejlig hjemmelavet is om søndagen.

Hvis man tager turen rundt om Sortemosesøerne står de meget flotte, men visse steder er de dog ved at vokse til igen. Så man skal på den igen, hvis man ikke skal opgive, at der skal være en sø her, siger Helge.

Fra Hundeskoven bevæger vi os nu helt ind i Hesselholt Skov. Og netop navnet Hesselholt får Helge til at komme med nogle betragtninger over nogle navneforandringer. Det oprindelige navn for sognet var Arden, men så kom banen mellem

Aalborg og Randers i 1869, hvor man her på stedet anlagde en

station, som man kaldte Hesselholt. Men da stedets oprindelige navn jo var Arden, omdøbte man også stationen til Arden, og den by, der opstod omkring stationen kom så også til at hedde Arden. Så nu er der tre steder, der hedder Arden, nemlig Store Arden, Lille Arden og stationsbyen Arden.

Snart efter er vi fremme ved stien ind til Hvass Sø. Men før vi tager turen rundt fortæller Helge lidt om denne perle i Rold Skov. Søen er opkaldt efter statsskovrider Jens Hvass, født i 1898 og død i 1996. En stor magtfuld skovrider, indleder Helge. Den gamle skovdirektør Krarup sagde engang til den unge Jens Hvass mens han endnu ikke var blevet skovrider. De skulle tage til Jylland, for derovre er en skovrider konge. Her på Sjælland regner de dem sgu ikke for noget som helst. Så det gjorde Jens Hvass, og han *blev* kongen af Rold.

Jens Hvass lavede denne sø. Den er lavet ved at opdæmme en lille bæk nede i den anden ende. I modsætning til i dag, hvor en skovrider administrerer en masse penge til at gøre godt med for publikum, kunne man ikke den gang bare lave en sådan sø. Hvordan kunne man så udhule et så stort område som søen udgør? Det koster da penge! Men Jens Hvass vidste godt hvordan man skulle klare en sådan sag, så han ringede til civilforsvaret og sagde. I skal ud og lave en øvelse i Rold Skov. Så tag nogle traktorer med, og rigeligt med folk, og så skal I vise, hvordan man kan tømme et område for jord og flytte det et andet sted hen som en dæmning,

for der vil jeg have en sø. Civilstyrelsen var med på idéen, så det gjorde de. Den kostede ikke en krone at få lavet.

Nu går vi turen rundt om søen, der er så smukt, slutter Helge. Der er plantet nogle spændende træer hele vejen rundt, og på nogle af dem står der navne ligesom inde i Skovhaven. Det ser vi bl.a. et sted, hvor der er plantet et par mammuttræer. Hvis det går godt, og det gør det næppe, for mammuttræer vokser ikke ret godt i Rold Skov, men skulle det lykkes at få nogle af dem til at vokse sig store, så har man mulighed for at få et træ, der kan blive 4.000 år gammelt, og kan blive så stort, at man kan lave en portal hvorigennem der kan køre en bil.

Det *er* et meget flot træ, siger Helge og fortsætter. Engang hvor Rold Skovs Venner var på tur til Sjælland, stoppede vi ved Langesø Gods på Fyn for at se deres mammuttræ, som *er* blevet kæmpestort. Har jeg ret, siger han og kigger på find., der kun kan nikke bekræftende.

Da vi kort efter besøget ved Hvass Sø passerer Hummelbæk tilkendegiver Helge, at der kun findes ét vandløb i Rold Skov. Det er dog en sandhed med modifikationer, siger han. For der er også en ganske lille bæk. Det er den I ser her, men den er jo ikke noget at skrive hjem om. Det er jo fantastisk, at man har så stor en skov, hvor der kun er ét vandløb. Det kommer sig af, at alt vandet kommer op i kilder, som for de allerflestes vedkommende løber ud i Lindenberg Å. Det gør, at Lindenberg Å hurtigt bliver meget stor og meget hurtig.

Helge omtaler herpå det omkringliggende terræn. Bl.a. at der lige inde bag ved har ligget en stor grusgrav, hvor han, efter et mislykket forsøg ovre ved Troldefaldet, for første gang så kronvildt her i Rold Skov. Helge omtaler ligeledes stedets beplantning og siger, at man hen ad vejen vil gå mere over til blandingsskov, hvor man så vil fælde de hugstmodne træer i form af plukhugst. Han vil dog håbe, at man vil lade nogle områder stå tilbage med f.eks. ene graner, så vore efterkommere også kan se, hvordan Rold Skov har set ud engang.

Vi stopper næste gang ved Kremses Bøg, som til vores store overraskelse står meget stærkt beskåret. Naturligvis skal vi her høre historien om at træet fik dette navn, fordi skovfoged Thorvald Nielsen Krems ikke efterkom Jens Hvass' ordre om at fælde det. "Ulydigheden" havde stået på længe fordi Krems syntes, at det ville være både synd og skam at gøre det. Begge de to herrer var lige stejle, men omsider gav skovrideren sig. Til gengæld bestemte han, at træet i al evighed skulle hedde Kremses Bøg. Skovrider Hvass og skovfoged Krems kunne nemlig i virkeligheden godt lide hinanden.

I forbindelse med Krems fortæller Helge også en historie om engang da telefonen ringede hos Jens Hvass en tidlig morgen. 'Hvad bilder De Dem ind at ringe på dette tidspunkt', råbte Jens Hvass, hvortil manden i den anden ende svarede, 'Ja, De må undskylde det er godt nok tidligt, men jeg ville bare spørge, om jeg måtte komme på jagt i dag'. Der var bare dét ved det, at det var kong Frederik, der ringede. Når Jens Hvass havde misforstået det, så var det fordi, kongen havde ringet op og sagt. 'Det er ovre fra Trend'. Det havde Jens Hvass

opfattet som Krems, og derfor svarede han som han gjorde. Jens Hvass var i øvrigt en stor spilopmager. Den gamle lensgrevinde, Birthe Schimmelmänn, sagde engang. 'Jens Hvass er aldrig nogen sinde blevet voksen', og det er der jo nok noget om, slutter Helge.

Vi fortsætter nu atter et stykke vej mod nord, og får snart et kig ud over Lille Økssø Mose. Engang var dette sted ét stort sammenhængende moseområde, der gik helt op til Store Økssø, siger Helge. Her i Lille Økssø Mose, som er fuldstændig bundløs, vokser der både hedelyng, klokkelýng, revling, tranebær, blåbær og tyttebær. Tranebærrene er meget eftertragtede.

Der er en historie om en skovfoged, der godt kunne være lidt krasbørstig og lidt lunefuld, og en gammel kone, der hvert år cyklede herud for at plukke tranebær. Hun havde fået hele cykelkurven plukket fuld, da skovfogeden kom forbi. Han blev rasende og sagde, at hun skulle efterlade dem. (Det var selvfølgelig rart for ham, så at kunne tage dem med hjem). Men

det ville hun ikke sådan bare lige gøre, så hun tog kurven og hældte dem ud over hovedet af ham. Så kunne han have fornøjelsen af det. Jeg ved ikke om det er rigtigt, føjer Helge dog til. Han nævner også lige, at derovre på den anden side af mosen er bygget et udsigtstårn. Af frygt for at det pludseligt skulle tippe over og falde ned i mosen lagde man store stenfliser ud, som det så står godt og solidt på.

Da vi jo denne gang ikke er alt for heldige med vejret, overlader Helge det til turens deltagere om vi skal fortsætte, idet han siger. Nu har I set de fire søer, som er omtalt i programmet. Så nu er der to muligheder. Enten begynder vi at gå tilbage ad samme vej som vi er kommet, eller også fortsætter vi til Store Økssø, som jo er en noget længere tur. Hvad foretrækker I? – Folket foretrak den længere tur.

Den fortsatte færd går således videre mod nord til vi når frem til enden af Roldvej. Herfra kan man, som noget forholdsvis nyt, se gennem granerne ud over mosen med søens blanke vand i baggrunden. Set fra denne nye vinkel er der god grund til at udpege nogle af de 'fikspunkter' ved søen, som vi ellers kender så godt. Helge nævner bl.a. Obels hus og den op til 12 m dybe tørvegrav, som den navnkundige Søren Sømand var med til at grave ud. Samme Søren Sømand sagde i øvrigt, at hvis man kom noget dynamit ned på bunden midt ude i søen og fyrede det af, så ville den ende ligesom et badekar, hvor man tog spunsen op. Så ville alt vandet løbe ud. Det er kun i kraft af, at der ligger et tykt lag ler, som holder på vandet, at der overhovedet er en sø.

I forbindelse med Store Økssø nævner Helge flere andre ting. Herunder noget om den første tilplantning af mosen tilbage i 1865 og den nu pågående genopretning. Om hvordan Jens Hvass anlagde den 2.777 m lange sti med 40 små broer forsynet med fint rækværk rundt om den. Det gik dog hårdt ud over både broer og rækværk, hvilket især skete efter 1968, hvor den fri opdragelse uden ret meget disciplin efterhånden vandt indpas. Helge fortæller om hytten hvorfra vinterbadere nu kan boltre sig i søen, og endelig historien om tyren, der var stukket af mens Hede Knud og Frimuth Engelst spillede kort.

Hvor utroligt det end lyder, så indleder vi tilbageturen med at gå igennem et meget smukt stykke bøgeskov, hvor vi som Rold Skovs Venner aldrig har gået før. Bøgeskoven er lige nu helt på toppen. Den bliver ikke smukkere før efterårets farver igen sætter ind. Vi kommer således tilbage til Kremsses Bøg, hvor vi også på vejens modsatte side ser den store jordsænkning, kaldet Hedeullet.

Det er nu blevet tid til frokost, og da vejret tillige begynder at vise sig fra den pæne side, går vi over til en stor stabel granstammer, som ligger ved 'Den Grønne Vej'. Her var der faktisk både lunt og godt at være, så alle tog sig tid til at hygge sig samt nyde duften af de nyfældede stammer, før vi igen skulle fortsætte vores tur.

Som turens sidste besøg skulle vi nu gå det ganske korte stykke vej hen til Røverstuen. Og igen som noget nyt, kom vi for første gang derind fra sydsiden, da vi nu alligevel var kommet over på 'Den Grønne Vej'. Det normale er jo nok at komme dertil fra Røvernes Vej, selvom adgangsvejen kan være ligegyldig. Men det pudsige var, at hullet pludselig så helt anderledes ud, når man så det fra den modsatte side, end man plejer. Man bliver vist aldrig færdig med at lære den skov at kende helt til bunds.

Der var nu blot tilbage at fortsætte ad 'Den Grønne Vej' ud til Ardenvejen og ad denne fortsætte langs banen retur til vort udgangspunkt. Vi havde ikke været så mange som vi plejer, vejret havde været både godt og skidt, men mon ikke alle, der havde været med på turen, var enige om, at det havde været en endog dejlig og hyggelig tur.

Tur 4.

Et nyt højdepunkt for Rold Skovs Venner. Det kan man vist roligt sige om besøget 19. juni ved Sortemose i Nørlund Skov. Her havde vi nemlig aldrig været før.

Som så ofte før mødes vi ved skovfogedboligen Conradsminde på Torstedlundvej. Herfra går turen straks mod vest, hvor vi snart efter ser et meget flot eksemplar på skovens prægtige ege. Allerede her stopper Helge op for første gang for at fortælle lidt om Nørlund Gods samt nogle af dets ejere.

Nørlund er jo et ældgammelt gods, indleder han. Hele historien starter tilbage i 1400 tallet. Siden da har man skriftlige oplysninger om Nørlund. Det ved vi, fordi hendes majestæt, Dr. Margrete 1. påbød, at Nørlund skulle brydes ned. Hende har jeg det i øvrigt lidt skidt med, fordi jeg har skrevet hendes navn forkert i mine bøger. Jeg holder meget af hende, men jeg har det skidt med hende. Jeg har omtalt hende mange gange, og jeg har hver eneste gang stavet hendes navn forkert. Selvfølgelig spurgte jeg om hvordan man staver til Margrete 1. og så vil I jo sikkert også gøre det. Men der er ingen 'h' i Margrete 1. Så nu ved I, at det er en fejl, hvis nogen skulle læse i mine bøger.

Så går vi op gennem historien, hvor der er mange fine ejere af skovene her. Den største periode er da Levetzau fra Store Restrup har skoven. På det tidspunkt er det et kæmpe gods, og han ejer meget, meget store dele af Rold Skov. Det er ham, der kaldtes 'General Ligeud' fordi han lavede lige veje. Han er begravet oppe i Sønderholm Kirke, og vejen fra Restrup til Sønderholm er også fuldstændig lige. (Helge fortæller nu historien om hans død pga. et tabt væddemål om at forgive kongen, og om hvordan fanden drillede ham ved at lade et hjul falde af hans ligvogn).

Den mest berømte beboer her, det var jo nok Ellen Marsvin, som var gift med Ludvig Munk. Han havde været statholder i Norge og boede endda på Akershus i Oslo. Efter at han havde tjent mange penge ved at udnytte befolkningen i Norge, kom Ludvig Munk til Danmark hvor han genopbyggede Nørlund og blev gift med Ellen Marsvin. De fik en datter, der hed Kirsten Munk, og Kirsten blev som 16 årig gift til venstre hånd med Chr. 4. Hun gav ham 12 børn. Men efter at hun havde fået alle disse børn, gik hun hen og forelskede sig i en tysk rhingreve. En dag, hvor Chr.4. skulle ind til hende, så var sovekammerdøren lukket, idet den tyske rhingreve var der i stedet for. Men tænk hvad Chr.4. gjorde. Man kan se det ved selvsyn den dag i dag i slotshaven på Frederiksborg Slot. Her står der en stor sten, hvorpå Chr. 4. har sat både årstallet og datoen for den dag, hvor sovekammerdøren var lukket. Han har ikke været uden humoristisk sans, den Chr. 4.

Helges omtale af Ellen Marsvin giver nu anledning til en snak om hendes senere virke på bl.a. Thurø, hvor hun byggede kirken i 1639, og hvor hendes initialer stadig kan ses over døren på våbenhuset: F.E.M.S. Den side af kirkegården på Thurø, der vender ud mod Svendborgsund er i øvrigt så stejl, at kisterne ikke bliver sænket i jorden som normalt, men bliver sat vandret ind fra siden af brinken.

Vi fortsætter turen mod vest til vi kommer frem til Nørlund Savværk og bebyggelsen omkring det, hvor et af de ældste huse går helt tilbage til glasværkets tid. Det er nu blevet tid for Helge til at fortælle noget om dette store savværk. I tidligere tider var der mange skelfejder mellem Torstedlund og Nørlund, indleder han. Lige indtil Levetzau fra Restrup købte det hele, og så var det overstået. Men så brændte savværket ovre ved Torstedlund hvorpå han flyttede det her hen på tomten af glasværket Conradsminde. Det har siden udviklet sig til et meget stort savværk. Det mest moderne, der er i Danmark. Det er så stort, at skoven her slet, slet ikke kan levere træ nok, så man skal have træ alle mulige andre steder fra.

Det er jo egentlig ikke noget nyt i Nordjylland, for den gang hvor man ikke havde mere træ i Danmark, hvor der faktisk ikke var skov tilbage, da måtte man importere træ fra Norge og Sverige. Masser af fyrretræ kom til Danmark fra det vestligste af Bohuslen eller oppe fra Sydnorge. Aalborg var en kæmpeeksportør af træ. F.eks. siger man, at Amsterdam er bygget på norske fyrrestammer. Det var en stor, stor handel for Nordjylland at sælge træ, der kom fra Norge og Sverige. Men sidenhen blev man klar over, at man måtte gøre noget i Danmark for at få skovene tilbage, og netop Nørlund Skov er et flot eksempel på, hvad der skete den gang.

For nogle år siden brændte der store dele af Nørlund Savværk. Det blev efterfølgende bygget op i stærkt fornyet og moderne form. Jeg kan huske, at jeg engang lavede en TV udsendelse her nede fra, og det var imponerende at se, hvor hurtigt det går med at save træ op. Som sagt, så var det på tomten af glasværket Conradsminde, at man byggede dette savværk. Da vi stoppede sidste gang, lagde I sikkert mærke til, at der var en sø bag ved os. Det er en af de mange søer, der er udgravet her med henblik på at man skulle bruge tørv til glasværket. Årsagen til at man lagde glasværket her, var netop, at der var så mange moser med tørv, der kunne bruges som brændsel. Der var et enkelt sted, man kaldte Sortemose, som lå lige syd for Conradsminde. Der skal vi ind nu.

Vi går derfor hen forbi et gammelt og smukt kampestenshus og derfra videre ad et skovspor ind til Sortemose, hvor et særdeles betagende syn møder os. Her indleder Helge med at fortælle om tidligere skovrider, Bent Thorlacius-Ussing, og slutter med at sige. Han gjorde en god ting. Han samlede på glas fra Conradsminde, og de er uhyre sjældne. Disse glas var oftest i en blålig farve. De har et par stykker af dem nede på slottet. Et år producerede de ikke mindre end 400.000 flasker, så der var gang i glasværket her. Det startede i 1834. Det var en mand, der hed Rasmus Conradsen, som var, hvad man i dag ville kalde iværksætter. Han ville både det ene og det andet, og her blev det til et stort glasværk, som han gav navn efter sig selv – Conradsminde. Han lavede tillige både teglværk, kalkværk og hestestutteri. Der var mange ansat her og der opstod en hel lille by herinde ved Conradsminde. Rasmus Conradsen nåede dog ikke at få meget fornøjelse af sine foretagener, for han døde tre år efter at glasværket var etableret. Det gik herefter en krank skæbne i møde, og i 1857 var det helt slut. Skoven var blevet solgt til andre, og man havde overført glasproduktionen til glasværket i Aalborg.

Men for at kunne få tørv, lavede man altså alle disse tørvegrave i en lang række. Sortemose er et meget stort område, men også meget smukt og fuldstændig uberørt, slutter Helge sin omtale af glasproduktionen her i Rold Skov.

Turen går nu ad samme vej tilbage til Savværket, hvorfra vi går i en stor bue mod syd og øst frem til 'Nordre Bjerger'. Undervejs stopper Helge dog atter op, denne gang for at fortælle lidt om andre ejere af Nørlund Gods. Først om Georg Alexis Horneman, der stiftede Nørlundfonden, hvilken stadig ejer godset den dag i dag. På Hornemans tid var der virkelig format over tingene. Han boede her kun om sommeren. Den 1. november drog han tilbage til København, hvor han havde en villa i Hellerup. Den 1. april tog familien så herover igen sammen med tjenestefolkene, og for at fuldende det hele, så havde de også sommerhus i Blokhus, hvor de tilbragte tre uger om sommeren.

En dame, som den gang var ung pige i huset, har fortalt om det. Om formiddagen skulle de være iført lyseblå lærredskjoler med hvide sygeplejeforklæder og hvid kappe. Og om eftermiddagen var de i sorte kjoler med en hvid stiv flip og hvide manchetter. Hertil et lille hvidt forklæde og en fin kappe på hovedet. Horneman bestemte jo, at han ville begraves her i skoven. Der blev rejst en kæmpehøj for ham med en kæmpe stor sten på, og her ligger han så begravet sammen med sin hest og sine to hunde.

En anden ejer af Nørlund Gods hed Hans Emil Bluhme. Der findes en træruin her i skoven, som stadig kaldes Bluhmes Bøg. Det siges, at træet fik navn efter Bluhme, fordi han en dag i hast måtte kravle op i det, da han blev jaget af et vildsvin. Jeg har skrevet om den i den bog, der hedder Navnkundige træer i Rold Skov. Og så faldt den. Den er stadig stor som den ligger der på jorden, men den kan gøre nytte som et godt levested for skovens insekter.

Efter dette stop tager vi nok en tur i en sydøstlig bue over til Træholmvej. Vi er på vej til at se Kalkværket, men før vi går helt derind fortæller Helge om den gamle stødhævert, som i sin tid

forsynede glasværkets direktørbolig med vand.

Den er meget grim. En stor beton-kolos, indleder han. Hvorfor man lader den blive stående, kan have to årsager. Den ene er, at det vil blive besværligt at få den ud uden at man synker i. Den anden årsag kan måske være, at man af ren veneration lader den blive stående fordi den er så gammel. Det er jo nok pga. stødhæverten, at man stadig kalder stedet for Kalkværket. Stødhæverten gav vand op til direktørboligen, og det vil sige, at vandet skulle hæves 35 meter. Det kan sådan en stødhævert, som er en ældgammel måde at transportere vand på. Lad os gå derind, slutter Helge.

Da Kalkværket er et meget stort kildeområde, skal man se godt efter, og visse steder træde på tuerne for ikke at få en våd sok. Der er da også et mindre hold på 10 personer, der ikke ønsker at tage turen, men vil vente til den største gruppe kommer ud igen.

Alle når dog tørskoede og velbeholdne helt frem til den gamle hævert, hvor ØP, som så ofte før, bliver bedt om at forklare hvordan en sådan stødhævert virker. Den virker på den måde, at man skal bruge 10 liter vand for at kunne løfte 1 liter vand, siger han. Det er altså en faktor 10, man taler om. Der sidder så nogle ventiler inde i brøndringene, der forhindrer vandet i at løbe tilbage. Da vandet jo vejer 10 kg. kan det løfte 1 kg., således at det ved næste slag bliver løftet yderligere 1 kg. op, hvorved det til sidst løber over. I dette tilfælde kunne den gamle stødhævert altså løfte vandet hele 35 meter op til den gamle direktørbolig, men det var også noget, der tidligere blev brugt på landet, således at man på den måde altid havde frisk vand til kreaturerne, slutter ØP.

Inden vi atter forlader stedet kan Helge ikke undlade, at gøre opmærksom på dets skønhed.

Det er jo når alt kommer til alt sådan et sted, hvor man skal gå ned alene en dag, og så bruge god tid til at gå rundt og hygge sig, siger han. Det er vel nok noget af det mest afsides i Rold Skov og sværest at finde, men også noget af det smukkeste, synes jeg.

Atter ude på Træholmvej kan vi ikke se det lille hold, der ville vente. Vi må således fortsætte op på 'Den Nedre Vej' i håb om at de er gået i forvejen. Det var de ikke, for Birthe Bruun melder nu over mobilen, at de sidder et sted og spiser frokost. Hvor det er, ved hun ikke, men siger, at de sagtens selv kan finde tilbage. Tak for at du gjorde en indsats for at give besked, vi andre kunne nu roligt fortsætte vores tur.

Den Nedre Vej forløber langs vestsiden af Lindensborg Å, og netop her på skrænten ned mod åen kan man finde småbladet lind, som det eneste sted i Rold Skov, hvor den vokser naturligt. Den er et levn fra lindetiden, der havde sin storhedstid fra for ca. 8.000 år siden og frem til Kristi fødsel. En af skovens tidligere medarbejdere, Karsten Frandsen, er dog ikke helt enig i det spørgsmål og mener, at de kan være plantet af Flemming Juncker, som var skovrider her i et par år, og i øvrigt var svigersøn til Horneman. Hvis det er tilfældet, er vi jo tilbage i 20'erne hvormed de så er ca. 90 år gamle.

Men uanset hvad, så er stedet her ganske dejligt. Også til at sidde på skrænten for at tage en frokostpause inden vi fortsætter lidt længere frem, hvor der også står lind. Om disse fortæller Helge: Efter istiden havde vi en periode, der hed ege-lindetiden, hvor eg og lind var dominerende her i landet. I dag har vi praktisk taget ingen oprindelig lind. Det kan så diskuteres om disse her er oprindelige, eller om de er plantede. I praksis har vi vel kun ét større sted med oprindelig lind i Danmark, nemlig i Draved Skov i Sønderjylland.

Jeg kan fortælle, at da jeg lavede TV serien 'De Danske Skove', havde vi en udsendelse nede fra Draved Skov, men som oftest er alt på TV tilstræbt virkelighed. Man skal ikke tro på noget som helst, alt er planlagt i forvejen. Da fortalte jeg også en god løgnehistorie. Fordi jeg fortalte, at der inden for arms længde var der 9 forskellige slags træer. Det var ikke rigtigt, der var kun 8. Eg, ask, bøg, hassel, lind, osv. osv. Den niende kunne jeg ikke nå, den stod nogle få cm længere væk, så den blev lige gravet op og sat ind til de andre. Det var en elm.

Linden forsvandt da mennesker begyndte at bosætte sig i Danmark. Det er dårligt træ, det kan

ikke bruges til ret meget andet end til billedskærerarbejde. Det er meget blødt i veddet og er derfor også godt til træben.

Det gik overhovedet sådan i hele Europa. Vi har kun ét sted, hvor vi har en stor lindeskov. Det er nede i Polen og det kan vi faktisk takke Hermann Göring for. Han var meget jagt-interesseret, og da han så dette store område med alle disse lindetræer, sagde han, at de skulle bevares. Her skulle man have den europæiske bison. Det var kun ganske få eksemplarer, han fik sat ud, men i dag har vi en stor stamme af europæiske bisoner nede i Polen. Så han gjorde trods alt noget godt.

Turen fortsætter mod nord, men jo længere vi kommer op ad 'Den Nedre Vej', desto stejlere bliver den, hvilket yderligere tager til da vi drejer mod vest ad 'Nordre Brovej'. Vi får dog et 'pust', idet Helge får øje på en stor lind og siger. Dette dernede er småbladet lind, også kaldet skovlind. Om storbladet lind er et oprindeligt dansk træ, ved vi ikke. Men på øen Æbelø, der ligger lige nord for Fyn, står der en gammel storbladet lind, som man mener, er oprindelig. Der står en lille sten nedenunder, hvorpå der står 'Fredet'. Æbelø er et fantastisk sted med en stor, gammel skov. I dag er det Aage V. Jensens fonde, der ejer Æbelø, så der vil sikkert blive lavet ekskursioner derover. Man kan godt gå derover, men man skal så gå gennem vandet. Der er et par km og vandet går lidt op på benene, så man er godt træt når man når derover. Ellers kan man køre med en traktor med store hjul, der har en vogn spændt bagefter sig. Jeg kan varmt anbefale den tur.

Efter dette 'pust' er vi snart fremme ved krydset ved 'Mastemosevej', men nu er en deltager desværre gået sukkerkold, hvorfor Helge må hente sin bil og lade fmd. overtage resten af turen. Denne fortsætter ad 'Linien', idet vi som dagens næste og sidste gøremål skal besøge Flyverstenen.

Da ikke alle har været her før, skal vi naturligvis høre lidt om årsagen til at den står her. Som der står på stenen, var det i en af de allersidste dage under 2. verdenskrig, sågar på Hitlers fødselsdag, at der blev skudt en allieret flyver ned her i denne del af skoven. Det var sådan, at man ganske nøje kunne følge retningen, som flyveren var kommet af, idet træerne var kappet af længere og længere ned.

Det rygtedes jo hurtigt her på egnen, at der var sket en nedstyrtning her inde i skoven, så morgenen efter strømmede folk fra Aarestrup og omegn herind. Det fortælles, at det var et ganske forfærdeligt syn, der mødte folk. De fleste af flyverne var meget forbrændte. Mange var tillige lemlæstede og havde mistet arme og ben, mens andre hang oppe i træerne i deres faldskærme. Der gik dog ikke ret lang tid før tyskerne kom og jog civilbefolkningen væk, hvorefter de så havde samlet ligene sammen og bare begravet dem i et hul. Efter krigens afslutning fandt man stedet fordi en af skovens folk tilfældigvis stak sin stok ned i jorden, og da han trak den op, var der ikke nogen tvivl om hvad den lugtede af.

De 11 omkomne flyvere skulle selvfølgelig have en anstændig begravelse inde på Aarestrup kirkegård, hvor der stadig står 11 hvide gravsten på rad og række. Hermed var det dog ikke slut, for til stor forundring for mange, forlangte de engelske myndigheder, at kisterne skulle graves op fordi flyverne ikke lå i rangorden. Dette var helt urimeligt at gøre, for ingen kunne faktisk se, hvem der var hvem. Men de stakkels mennesker nåede altså at blive begravet ikke mindre end 3 gange.

Det er godsets folk, der senere tog initiativ til at rejse denne mindesten hvor nedstyrtningen havde fundet sted. Det er den originale propel, der er anbragt på stenen. Vi hørte tidligere på dagen Helge fortælle, at godsejer Horneman blev begravet et andet sted i skoven. Her var det også godset folk, der havde rejst en stor mindesten.

Med dette var programmet til ende for denne gang. Der var blot tilbage at tage den 'lige vej'

ad Linien og Mastemosevej tilbage til udgangspunktet. Vores tur skulle ifølge programmet foregå i Nørlund Skov, hvilket i dag er den fælles betegnelse for den vestligste del af Rold Skov. Men faktisk havde vi bevæget os allermest rundt i Ersted og Torstedlund skovene, og da begge er spændende og smukke naturområder, blev denne vores tur også en god oplevelse. Hermed var det så blevet tiden til en sommerpause. På gensyn den 18. september.

pa

Fortsættes som et selvstændigt dokument.

Turledelse foråret 2011:

Turleder: Helge V. Qvistorff, Store Kirkebjerg, Hedevej 40, 9575 Terndrup.
Kasserer: Birgit Eriksen, Harrildvej 30, Øster Hornum, 9530 Støvring.
Generalsekretær: Knud Andersen, Blomsterskrænten 23, 9400 Nørresundby.
Sekretær: Hanne Andersen, Blomsterskrænten 23, 9400 Nørresundby.
Bestyrelsesmedlem: Kåthe Larsen, Nibevej 220, Molbjerg, 9530 Støvring.
Bestyrelsesmedlem: Bente Bruun, Roldvej 120, 9610 Nørager.
Webmaster: Lennart Greig, Isgaardsvej 3, 5000 Odense C.
Fotografer: Gitte Boldt, Helge Qvistorff og John Mortensen m.fl.
Formand: Per Andersen, Harlekinvej 7, 9000 Aalborg.